

PHÁT HUY GIÁ TRỊ VĂN HÓA SINH VẬT CẢNH TRONG PHÁT TRIỂN DU LỊCH SINH THÁI TỈNH KIÊN GIANG

VÕ THANH XUÂN

Du lịch sinh thái là loại hình du lịch dựa vào thiên nhiên và văn hóa bản địa, góp phần giáo dục nâng cao ý thức bảo vệ môi trường với sự tham gia tích cực của cộng đồng địa phương. Do đó, du lịch sinh thái được xác định là loại hình ưu tiên trong chiến lược phát triển du lịch Việt Nam đến năm 2020 và định hướng đến năm 2030 dưới góc độ bảo tồn thiên nhiên môi trường nói chung và đa dạng sinh học nói riêng.

Sinh vật cảnh không đơn thuần là một loại hình sản xuất hiện vật mà nó còn mang lại những nét độc đáo của văn hóa nghệ thuật, làm giàu đời sống vật chất và tinh thần con người góp phần phát triển du lịch sinh thái trong xã hội hiện nay. Nói đến vấn đề sinh vật cảnh là ta đang nói và bàn đến một khái niệm rộng lớn về giá trị của cái đẹp. Đó là giá trị cái đẹp của sinh vật nói chung và thực vật nói riêng.

“Cái đẹp làm phong phú đời sống tâm hồn, tình cảm của con người và xã hội. Thực tiễn của toàn bộ lịch sử nhân loại cho thấy ở đâu cái đẹp xuất hiện thì ở đó con người có tình yêu và hạnh phúc. Ở đâu khát vọng về cái đẹp hòa nhập vào tình cảm tư tưởng của con người thì xã hội không ngừng hoàn thiện, quan hệ giữa con người và con người ngày càng vui tươi và hạnh phúc” (2). Cái

đẹp trong tác phẩm sinh vật cảnh là một giá trị văn hóa, trước hết là văn hóa thẩm mỹ. Nghị quyết trung ương 9 khóa XI của Đảng đề cập đến việc tăng cường giáo dục nghệ thuật, nâng cao năng lực cảm thụ thẩm mỹ cho nhân dân. Như vậy, giá trị và ý nghĩa xã hội của cái đẹp là đạo đức, tính thiện. Chân, thiện có mặt ở trong mỹ và mỹ là sự nâng cao cái đẹp của chân, thiện. Sinh vật cảnh cũng không nằm ngoài phạm vi đó.

Để tạo nên một tác phẩm sinh vật cảnh đẹp, nghệ nhân tốn nhiều công sức nuôi dưỡng, chăm sóc, thổi hồn vào chúng để đạt đến những tiêu chí cổ, kỳ, mỹ, văn... Bên cạnh giá trị về mặt thẩm mỹ, các tác phẩm nghệ thuật sinh vật cảnh còn có ý nghĩa nhân văn sâu sắc. Nó chứa đựng những thông điệp về luân thường đạo lý, về ước vọng cao đẹp vĩnh cửu của con người Việt

Kiên Giang là tỉnh thuộc Tây Nam Việt Nam, nằm trong vùng kinh tế trọng điểm thuộc Đồng bằng Sông Cửu Long, có nền kinh tế đa dạng với tiềm năng đất đai, đồi núi, khoáng sản, rừng nguyên sinh, biển đảo cùng nhiều loại động, thực vật quý hiếm ở rừng, núi, biển. Trong số đó có một số sinh vật cảnh quý hiếm về nghiên cứu khoa học, bảo tồn nguồn gen và kinh tế (1). Hiện nay, phát triển sinh vật cảnh (hoa, cây kiểng, cá cảnh, giống sinh vật cảnh, nông nghiệp sinh thái...) là một hướng đi đúng, có tính chiến lược trong phát triển du lịch sinh thái và xây dựng nông thôn mới ở tỉnh Kiên Giang.

Nam. Quan sát các thể cây, có thể thấy những hình ảnh: phụ tử tương tùy, mẫu tử tương thân, huynh đệ tương cố, bằng hữu tương giao, bạt phong hồi đầu... Người thường lắm thấy những sinh hoạt của đời thường được người nghệ nhân chăm chút, gửi trọn tâm tư, tình cảm nhắn nhủ vào tác phẩm. Đây còn là giá trị văn hóa ứng xử tốt đẹp của nhân dân ta. Trong quá trình đô thị hóa, cuộc sống khiến con người xa rời thiên

nhiên. Vì vậy, họ nghĩ ra kiến trúc cộng sinh tức là đưa cảnh quan thiên nhiên vào nơi ở. Một khóm trúc quân tử, một chậu tùng trường phu, một cây đào thể, mấy giỏ phong lan ở các cửa sổ, tiếng chim hót bên hiên nhà không chỉ làm xanh hóa môi trường sinh thái, mà còn nói lên tình cảm nhân cách, hoài vọng của con người đối với tự nhiên (3).

Cái đẹp trong sinh vật cảnh không có sẵn mà thông qua trái tim, khối óc, bàn tay và tâm hồn của người nghệ nhân. Con người đã cải tiến thiên nhiên và biến thiên nhiên thành cái đẹp phục vụ con người. Hình dáng của mỗi tác phẩm sinh vật cảnh thể hiện tầm nhìn, khát vọng, lý tưởng của nghệ nhân để đạt đến một giá trị nghệ thuật nhất định. Bởi lẽ, “giá trị nghệ thuật rất quan trọng. Bởi vì không có giá trị nghệ thuật thì không thể có tác phẩm nghệ thuật được” (4).

Đứng trước một tác phẩm sinh vật cảnh đẹp, con người có cảm giác thư giãn sau những giờ lao động mệt nhọc, quên đi cuộc sống xô bồ, bon chen, làm cho tâm hồn thanh thản, yêu đời. Bởi vậy có quan niệm: “chơi cá dưỡng tâm, chơi chim dưỡng trí, chơi cây dưỡng thần”.

Hiện nay, những người chơi sinh vật cảnh ở tỉnh Kiên Giang không chỉ có người lớn tuổi, người nhàn rỗi hay những người khá giả mà nó đã trở thành sân chơi bổ ích cho mọi tầng lớp nhân dân. Sinh vật cảnh ở Kiên Giang không chỉ là một thú vui chơi giải trí tao nhã mà nó còn mang lại nguồn lợi kinh tế cao. Trong những năm gần đây việc trồng, sản xuất hoa, cây kiểng, sinh vật cảnh tiếp tục phát triển mang lại nhiều lợi nhuận. Cùng với phong trào sinh vật cảnh phát triển, các hoạt động dịch vụ như: quay chậu, đan giỏ tre, thiết kế hòn non bộ, dịch vụ chăm sóc, tạo hình, bán thức ăn... cũng đang được đẩy mạnh, giúp người lao động có thêm thu nhập, nâng cao chất lượng cuộc sống. Từ đó thúc đẩy sự phát triển của sản phẩm du lịch địa phương. Du khách đến Kiên Giang ngoài thưởng thức cảnh đẹp, ẩm thực, họ còn có nhu cầu tham quan các nhà vườn

Khu rừng U Minh Thượng. Ảnh tư liệu

để ngắm nhìn sinh vật cảnh. Phong trào chơi sinh vật cảnh ngày càng phát triển, đã và đang trở thành một món ăn tinh thần không thể thiếu trong một bộ phận người dân.

Tuy nhiên, sinh vật cảnh ở tỉnh Kiên Giang phát triển còn kém bền vững, chưa tạo sức lan tỏa và thu hút đông đảo các tầng lớp nhân dân tham gia. Biểu hiện ở sức cạnh tranh còn thấp; ứng dụng tiến bộ khoa học, kỹ thuật vào sản xuất chưa nhiều; sản xuất khai thác còn tính tự phát; lựa chọn cây trồng, vật nuôi, việc chế tác còn lúng túng; kinh doanh, phân phối sản phẩm chưa tập trung; bảo vệ và phát triển sinh vật cảnh chưa đi vào chiều sâu... Thực tế cho thấy, sinh vật cảnh ở Kiên Giang chưa thu hút đông đảo khách tham quan thưởng lãm. Nhiều tác phẩm chưa có giá trị về mặt thẩm mỹ, sáng tạo còn hạn chế. Từ những thực tiễn đặt ra cho thấy, phát triển sinh vật cảnh góp phần quan trọng vào xây dựng môi trường văn hóa lành mạnh.

Đề cập đến vấn đề nêu trên, Nghị quyết trung ương 9 khóa XI đề cập: “Gắn kết xây dựng môi trường văn hóa với bảo vệ môi trường sinh thái”(5). Điều đó cho thấy, mối quan tâm của con người với thiên nhiên, ý thức bảo vệ môi trường sinh thái, đồng nghĩa với việc góp phần xây dựng nông thôn mới của tỉnh. Phát triển sinh vật cảnh đóng vai trò quan trọng vào hình thành văn hóa ứng xử với thiên nhiên. Đặc biệt là văn hóa sinh thái, với nghĩa rộng là toàn bộ các giá trị vật chất và tinh thần do con người sáng tạo ra trong quá trình tác động và biến đổi giới tự nhiên nhằm tạo ra cho mình một môi trường

trong lành, tốt đẹp và hài hòa hơn với tự nhiên, hướng tới cái đúng, cái tốt và cái đẹp, và sự phát triển lâu bền của xã hội(6).

Đề khai thác các giá trị sinh vật cảnh mỗi người cần có ý thức xây dựng nếp sống văn hóa sinh thái. Nếp sống văn hóa sinh thái có thể được hiểu là tình yêu đối với thiên nhiên, sống hòa nhập với thiên nhiên, luôn tôn tạo và bảo vệ vẻ đẹp và sự trong sạch của thiên nhiên được thể hiện từ nhận thức, lối tư duy đến hành vi ứng xử của con người. Bên cạnh việc khai thác, con người cần phải biết bảo tồn, giữ gìn và phát huy các giá trị của văn hóa sinh thái.

Để phát huy giá trị văn hóa sinh vật cảnh trên địa bàn tỉnh Kiên Giang trong giai đoạn hiện nay và những năm tiếp theo cần thực hiện một số giải pháp sau:

Tiếp tục tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác phát triển tổ chức và phong trào sinh vật cảnh. Bên cạnh đó, mở rộng tổ chức hội sinh vật cảnh ở các địa phương, đẩy mạnh tuyên truyền các chủ trương đường lối của Đảng, chính sách pháp luật của Nhà nước về chính sách nông nghiệp nông dân, nông thôn. Thường xuyên đổi mới và nâng cao chất lượng sinh hoạt của hội sinh vật cảnh ở tỉnh, kịp thời sơ tổng kết, rút kinh nghiệm đồng thời làm tốt công tác thi đua khen thưởng, biểu dương các điển hình tiên tiến trong hoạt động hội cũng như phong trào sinh vật cảnh.

Cần nâng cao hơn nữa nhận thức về lợi ích kinh tế, văn hóa, xã hội của sinh vật cảnh. Phát triển sinh vật cảnh góp phần tạo việc làm, xóa đói giảm nghèo đảm bảo an ninh chính trị, trật tự an toàn xã hội. Nêu cao vai trò của sinh vật cảnh trong phát triển du lịch sinh thái, đáp ứng nhu cầu hưởng thụ văn hóa, góp phần xây dựng nông thôn mới. Phát triển sinh vật cảnh gắn với phát triển văn hóa nghệ thuật xem đây là một loại hình sản xuất có đặc trưng văn hóa nghệ thuật độc đáo. Tạo cảnh quan môi trường, bảo vệ và phát huy bản sắc văn hóa và môi trường sinh thái để Kiên Giang trở thành điểm sinh hoạt văn hóa hấp dẫn.

Hội sinh vật cảnh cần tăng cường phối hợp với các sở, ban, ngành các cấp mở các lớp tập huấn, bồi dưỡng kiến thức, đào tạo nghề cho hội viên và các nghệ nhân. Thu hút nghệ nhân tham gia các hoạt động sáng tạo và truyền nghề cho

thế hệ trẻ. Tích cực ứng dụng tiến bộ khoa học kỹ thuật, công nghệ hiện đại vào sản xuất, kinh doanh và dịch vụ sinh vật cảnh. Phát triển các câu lạc bộ đa dạng theo sở thích.

Cần có chính sách hỗ trợ khuyến khích sản xuất, dịch vụ sinh vật cảnh. Tìm kênh phân phối sản phẩm ra các thị trường khu vực hướng đến xuất khẩu ở một số lĩnh vực thế mạnh, thường xuyên tổ chức giao lưu, triển lãm, trưng bày giới thiệu sản phẩm để quảng bá rộng rãi với các câu lạc bộ và hội sinh vật cảnh các tỉnh, thành phố của cả nước. Ngoài ra, cần kết hợp với mô hình du lịch sinh thái, nghỉ dưỡng. Khai thác kết hợp với bảo tồn, giữ gìn và phát huy các giá trị văn hóa, dược liệu của sinh vật cảnh.

Trong những năm gần đây, biến đổi khí hậu đã trở thành vấn đề toàn cầu, đặc biệt, nắng nóng kéo dài trong thời gian qua đã ảnh hưởng lớn đến đời sống người dân cả nước. Con người có xu hướng tìm về thiên nhiên như tìm về cội rễ, hòa mình với thiên nhiên nhằm nâng cao chất lượng cuộc sống. Do đó, du lịch sinh thái trở thành nhu cầu không thể thiếu, góp phần thỏa mãn mong muốn được hòa mình trong không gian thiên nhiên trong lành của du khách. Du lịch sinh thái còn là mô hình phát triển bền vững theo phương thức khai thác các nguồn tài nguyên có sẵn tại địa phương. Vì vậy bảo tồn và phát huy giá trị sinh vật cảnh hiện nay sẽ góp phần phát triển du lịch sinh thái mang lại giá trị kinh tế nhằm nâng cao đời sống vật chất và tinh thần người dân ở tỉnh Kiên Giang hiện nay ■

V.T.X

1. Nguyễn Trí Phương, *Tiềm năng sinh vật cảnh của tỉnh Kiên Giang*, hoisinhvatcanh.org.vn.

2. *Giáo trình Mỹ học Mác - Lênin*, Nxb Văn hóa, Hà Nội, 2008, tr.131.

3. *Hồ Sỹ Vịnh tuyển tập*, Nxb Văn hóa Thông tin, Tạp chí Văn hóa Nghệ thuật, Hà Nội, 2013.

4. Phạm Văn Đồng, *Về văn hóa - văn nghệ*, Nxb Văn hóa, Hà Nội, 1976, tr.473.

5. Văn kiện Hội Nghị lần thứ 9 Ban Chấp hành Trung ương khóa XI.

6. PGS,TS Trần Lê Bảo, *Văn hóa sinh thái - nhân văn (giáo dục môi trường)*, Nxb Đại học Sư phạm, Hà Nội, 2005, tr.165.